

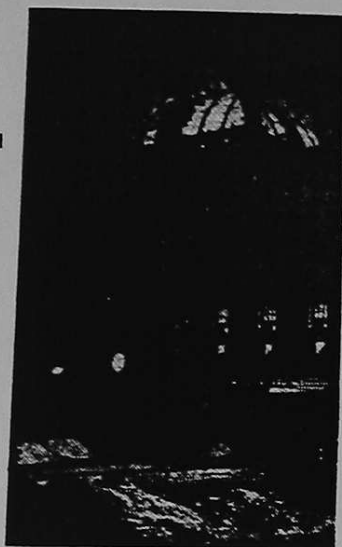
Persoonlijkheden

Marinus van der Lubbe:
Ambtelijk afgeschreven

● Het drama van de
Rijksdagbrand in een
nieuw licht

Op de donkere avond van maandag 27 februari 1933, omstreeks 9 uur, breekt er brand uit in het formidabele Duitse parlementsgebouw. 60 brandweerwagens kunnen niet voorkomen dat de Rijksdag (40 jaar oud, kosten 27 miljoen goudmark, niet tegen brand verzekerd) enkele uren later grotendeels is verwoest.

Tegen middernacht weet de wereld van het gebeuren in Berlijn. Door miljoenenmassa's gaat een schok: deze Rijksdagbrand is meer dan een brand. Duitsland, zich wanhopig pogend op te richten uit de verschrikkingen van een verloren oorlog, een vernietigend vredesverdrag, een pelloze inflatie, een tot puin vervallen eco-

Rijksdag in vlammen
...ondanks 60 brandweerwagens...

Interieur Rijksdag na de brand
...vier paraffine blokjes genaamd Odia...

mende ochtend, een communist. De zaak lijkt duidelijk: het internationale communisme, door Moskou geleid, stak de Rijksdag in brand om een revolutie te ontketenen. Dat wordt het Nazi-thema van het Rijksdagbrand-proces, dat een half jaar later wordt gevoerd.

Maar de communisten zijn bedrever in agitatie en propaganda dan de nieuwbakken nazi's. Zij pakken de toegeworpen bom op en smijten hem terug. Zij schreeuwen: de nazi's zelf, onder leiding van Hermann Goering, hebben de Rijksdag in brand gestoken: een provocatie om de democratie om hals te brengen.

De communisten schreeuwen niet alleen, zij komen met bewijzen. Zij stellen een „Bruinboek over de Rijksdagbrand en de Hitler-terreur“ samen. Naar beproefde communistische techniek laten zij dit boek gecamoufleerd verschijnen: argeloze en onverdachte figuren — als Albert Einstein en Lord Marley (en in Nederland dr. P. H. Ritter jr. en prof. Van Riel) — werden gebruikt om de lading te dekken.

Het bruinboek is een gigantisch succes. Het wordt overal in de democratische wereld beschouwd als een „wetenschappelijk-documentair“ bewijs dat de nazi's de Rijksdag zelf in brand hadden gestoken om de communisten te kunnen bechten en de democratie om zeep te brengen. In tal van handboeken en encyclopediën werd deze lezing als „officieel“ opgenomen. Zelfs nu, in 1959, geldt het bruinboek (door agitatie-propaganda-

landse zaken, Fritz Tobias. Deze, door de nazi's vervolgd man, was gebode door het Rijksdagdrama en wilde er een boek over schrijven, dat de schuld der nazi's dramatisch zou boekstaven. Hij begon zijn onderzoek in '55; maar al verzamelen en zoekend gebeurde er iets wonderlijks met de amateur-detectieve: hij vond steeds meer bewijzen voor de onschuld van de nazi's.

Eind '57 sloot Tobias zijn onderzoek af; hij liet zijn materiaal, keurig opgeborgen in 3 Leitz-ordners, lezen aan een redacteur van het vinnige, op Time geïnspireerde Duitse weekblad „Der Spiegel“. De Spiegelredacteurs roken groot wild en zetten een jacht in die bijna twee jaar duurde. Tobias' feiten werden gecontroleerd; toen begon een serie artikelen in „Der Spiegel“, getiteld: „Stehen Sie auf, van der Lubbe“. In deze serie wordt aangevoerd, dat niet de communisten en evenmin de nazi's de Rijksdag in brand staken, maar dat slechts een man uit volle overtuiging en fier op zijn daad hiervoor aansprakelijk was: Marinus van der Lubbe, de half-blinde, jonge metselaar uit Leiden.

Het is nieuws dat de wereld, 26 jaar na de Rijksdagbrand, schokt; overal in Europa en Amerika wijden kranten en commentatoren aandacht aan de nieuwe waarheid over Van der Lubbe. Niet geschikt zijn een klein aantal Nederlanders (mannen en vrouwen), die Van der Lubbe persoonlijk hebben gekend en die zijn politieke vrienden waren in de anti-bolsjewistische, anarcho-communistische „Spartakus“-beweging. Zij hebben het altijd geweten: niet de nazi's, ook niet de bolsjewisten maar hun Rinus heeft de Rijksdag in brand gestoken.

Wie was Marinus van der Lubbe? Communistische en nazistische propaganda-diensten hamerden in 1933 het volgende beeld in de wereldpubliciteit: een onontwikkelde, min of meer debiele jongen, zeer beïnvloedbaar en gemakkelijk op slechtouwen te nemen door de nazi's (volgens de communisten) of door de communisten (volgens de nazi's). De foto's die gegevens van hen die hem goed hebben gekend werden verspreid schijnen dit beeld te bevestigen: een bijna dierlijk mens, de armen slap hangend, het hoofd tot op de borst gebogen.

Maar wie nu, '59, het leven van Marinus van der Lubbe reconstrueert, ziet een ander portret ontstaan. De (rooms-katholieke) familie Van der Lubbe kwam aanvankelijk uit Den Haag. Vader Franciscus Cornelis van der Lubbe, was daar op 31 oktober 1883 als zoon van een marskramer geboren en hij werd zelf ook reizend koopman (in galanterieën). Hij was een avontuurlijk, zwervende, emotionele persoonlijkheid, die het geld even makkelijk verdiende als uitgaaf.

Vader en moeder

Omstreeks 1901 (vader Frans is dan 38 jaar en nog altijd ongehuwd) ontmoet hij in Leiden een 31-jarige Brabantse boerendochter, keurig getrouwd met de 20 jaar oudere oud-KNIL-onderofficier Peuthe, waarmee hij een verhouding aanknoopt. Begin 1902 blijkt zij voor de 4e keer zwanger, in december krijgt zij, in het Academisch Ziekenhuis te Leiden, een (derde) zoon, die wel de familienaam Peuthe krijgt, maar wiens voornamen merkwaardig genoeg dezelfde worden als die van Franciscus Cornelis van der Lubbe. Een jaar later gaat het echtpaar Peuthe uiteen. Op 1 juli 1904 trouwt Petronella van Handel met Van der Lubbe.

shenkt De jongste, geboren op 13 januari 1909, heet Marinus.

Rinus lijkt op zijn vader. Hij heeft ook de natuur van zijn vader: emotioneel, goedlach, eigenzinnig en slordig. Met deze natuur wordt hij, door opvoeding en tijd, wel voorbestemd om een ketterse, gezagsontkennende rol te gaan spelen in het leven dat hij voor zich heeft. Vader Frans bemoeit zich weinig met het gezin, is onderweg met zijn koopwaar of brengt zijn tijd door in cafés. Moeder Petronella, een door astma geplaagde zwakke vrouw, tracht het gezin bijeen te houden. Als Marinus 3 jaar is, vertrekt de familie uit Leiden naar Breda. In die tijd verlaat vader Frans zijn gezin en vestigt zich in Dordrecht, waar hij — in de Dolhuissteeg — een galanteriewinkelje opent. Moeder Petronella trekt met haar zeven kinderen naar de stad, waarmee zij door haar eer- en huwelijks verdund is: „Herengoesch“. Daar verdient ze met garen en ind op de markt het brood voor de haren.

Ze heeft, door haar werk, weinig tijd om de jongens te bemoeien, die veel op straat zwerven; nadat vader Frans uit de ouderlijke macht is ontzet, bemoeit Pro Juventute zich met de kinderen, en de Bossche ds. Voorhoeve (die al eerder trachtte vader en moeder, na de scheiding protestant geworden, bijeen te houden) zorgt er voor dat Marinus de zondagschool bezoekt, waar hij „een der lastigste en meest recalcitrante leerlingen“ is.

Rinus' Jeugd

April 1921, 51 jaar oud, sterft moeder Petronella. Op haar sterfbed smeekt ze haar enige dochter, de opvoeding van de allerjongste op zich te nemen. En zo gaat de 11-jarige Marinus naar Oegstgeest, waar Johanna Peuthe getrouwd is met de wasserijnecht Sjaardijn, die in het gesticht (voor zenuwzieken) Endegeest werkt.

De lagere school bezogende Rinus (geen slechte leerling, maar ook geen uitblinker!) is levendig, opgewekt, impulsief en wil graag indruk maken; hij leert een paar goochelkunstjes en houdt daar zijn zwager en halfzuster mee bezig.

Lichamelijk groeit hij vooral „in de breedte“, hij krijgt een tarzanachtige gestalte en is een goed sportsman met een groot uithoudingsvermogen; vooral zwemen en wandelen zijn zijn grote hobby's.

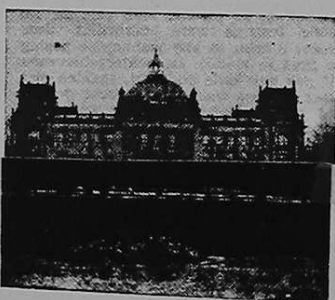
Fritz Tobias

1933: Adolf Hitler in Neurenberg
...de nieuwe Rijkskanselier...

nomie en uitputtende twisten van politieke partijen, heeft 4 weken eerder een nieuwe Rijkskanselier gekregen: Adolf Hitler. Vechtpartijen, arrestaties, Jodenvervolgelingen, brandende kerken en huizen vormen een beeld dat de wereld schrik aanjaagt. Duitsland 1933 is een vulkaan — en de Rijksdagbrand is een uitbarsting.

Al voor de nacht is verstreken wordt bekend dat de brandstichter op heterdaad is betrapt: een 24-jarige Nederlandse metselaar, Marinus van der Lubbe. En, schreeuwen krantenkoppen de ko-

Het gebouw van de Duitse Rijksdag
...een gebouw van het systeem...

chef Willy Münzenberg en zijn assistent Otto Katz samengesteld) in wijde kring als onaantastbaar historisch document; anticommunistische bladen als het Nederlandse christelijke geïllustreerde tijdschrift „De Spiegel“ (22 febr. en 1 maart 1958) en „Elseviers Weekblad“ (31 okt. '59) publiceren artikelen, die volledig zijn gebaseerd op het communistische bruinboek.

Want mythen, eenmaal verwekt, gaan niet meer ten gronde. Nog steeds geloven mensen, dat Nero Rome in brand heeft gestoken, dat Luther sprak: „Hier sta ik, ik kan niet anders“, dat Lenin in een pantsertrein door het vijandelijke Duitsland naar Rusland trok, dat in het gezonken schip Rijnhardt Leonhardt miljoenen gulden aan goud verborgen zijn. En zo zullen altijd mensen blijven geloven, dat de nationaal-socialisten het Duitse parlement in brand staken.

Onderzoek

Iemand die daar ook vast in geloofde, was een Duitse referendaris van binn-

Maar bovendien...
goedhartig...
voor recht...
in bemoei...
alleen in...
Als hij v...
pleegvade...
lyke) sch...
rinus iets...
den is hi...
dat wil d...
laten lev...
in zijn b...
Hij kom...
doet bijz...

Fatal...
In 19...
met een...
lege ka...
ongebli...
opgenom...
en belan...
ve, 5 ma...
toe geop...
zijn ge...
derd, d...
krigt v...
melend...
Het i...
wijdt r...
gied t...
telster...
uiterst...
ontwil...
hoeve...
heeft...
struere...
zinnen...
drift...
„Dem...
verma...
Hij on...
munis...
siera...
tjes e...
ste ge...
Zo i...
het ge...
hij do...
ding s...
de ko...
Van a...
56 in...
Hij he...
mislo...
Hij he...
kan de...
tische...
worden...
en hij...
te van...
werkt b...
le ma...
king u...
ken zij...
loon. D...
geweld...
op inger...
te beden...
de arbe...
„Julie...
aanstic...
middell...
Lubbe k...
de zaak...
opgeschu...
goed we...
heeft ge...
woordt...
krigen...
dan direc...
Als in...
protest...
gen de...
uit voor...
armbest...
nus, wor...
Haage...
Feith g...
het ten...
Die jong...

Maar bovenal ontwikkelt hij een intense goedhartigheid en een overmatig gevoel voor rechtvaardigheid, dat vaak overstaat in democratie. Haantje de voorste is hij alleen in het uithalen van katekwaad. Als hij veertien jaar is, neemt zwagerpleegvader Stardijn hem van de (christelijke) school af; het wordt nu tijd dat Marinus iets gaat verdienen. Een paar maanden is hij looppjong bij een kruidenier; dan wil Stardijn hem het timmermansvak laten leren, maar Rinus heeft iets anders in zijn hoofd: hij wil metselaar worden. Hij komt als leerjongen in het vak en doet bijzonder zijn best.

In het milieu van bouwvakarbeiders komt Rinus in aanraking met een nieuw evangelie, dat alle geloofsovertuigingen uit zijn kinderjaren op losse schroeven zet: een hartstochtelijk, wat vaag communisme. Het gist in 1924 in de moderne arbeidersbeweging: de sociaal-democratie is de crisis van Troelstra's verwartende revolutiegeloof nog niet te boven, de actie tegen Marchant's Vlootwet heeft de gemoeiden heftig bewogen, de 7 jaar oude Sowjet-Unie oefent een magnetische kracht uit op het Westeuropese socialisme, en in Duitsland boekt de communistische partij een geweldige stembusoverwinning (zij stijgt van 16 op 61 zetels, terwijl de sociaal-democraten van 171 naar 99 dalen). Algemeen heerst het geloof, dat in Duitsland de proletarische revolutie voor de deur staat; de rest van Europa zou dan wel snel volgen.

Rinus van der Lubbe, opgewonden werkend en discussiërend temidden van de bouwvakarbeiders in de hoogtijdagen van de revolutiebouw, wordt lid van de communistische jeugdbeweging „De Zaaier“ en gaat lezen. Hij werkt de complete politieke bibliotheek van de Leidse Openbare Lezaar door, werpt zich op Marx „Kapitaal“, op Fords „Productie en Welvaart“, op het communistische Manifest. Zijn denken is te ongeschoold om veel van wat hij leest te bevatten, maar hij begrijpt één ding: het communisme is niet zo maar iets, het heeft — anders dan het christendom — een wetenschap achter zich, en wetenschappelijk is bewezen dat het zal komen.

Fatale beslissing

In 1925, bij een hardhandige stoepartij met een paar metselaars, krijgt Rinus een lege kalkzak over het hoofd getrokken en ongelukkig kalk in zijn ogen. Hij wordt opgenomen in de Kliniek voor Ooglijders en behandeld door prof. Van der Hoeve, 5 maanden verpleegd en tot drie maal toe geopereerd. Als hij ontslagen wordt is zijn gezichtsvermogen dusdanig verminderd, dat hij niet meer kan werken. Hij krijgt voortaan invaliditeitsrente (schoonmelend tussen 5 en 7,50 gulden per week).

Het is een keerpunt; de 16-jarige Rinus wijkt nu al zijn tijd aan zijn nieuwe religie: de politiek. Hij kan van zijn invaliditeitsrente rondkomen, want hij leeft uiterst sober, rookt niet en drinkt niet. Hij ontwikkelt zich tot een propagandist; hoewel hij niet de gave van het woord heeft (hij formuleert moeilijk en construeert omslachtig, vaak onbegrijpelijke zinnen) maakt hij indruk door zijn geestdrift en zijn potige gestalte (hij wordt „Dempsey“ genoemd, naar de in die dagen vermaarde Amerikaanse bokskampioen). Hij organiseert straatbetogingen en communistische jeugdorganisaties, discussieert op straatthoeken en is bij alle religies en politieke knokpartijen in de voorste geleerden.

Zo wordt hij 18 jaar; dan breekt hij met het gezin van zijn pleegouders, waarmee hij door zijn wilde politieke levenshouding steeds meer ruzie heeft. Hij gaat in de kost in het logement van de familie Van der Zijp aan de Uiterste Gracht 56 in Leiden. Het is een huis vol extremistische kostgangers, en Rinus gedijt er. Hij heeft kameraden om zich heen, en hij

kan de conflicten met de gehate kapitalistische maatschappij aan. Die conflicten worden steeds veelvuldiger en ernstiger, en hij is altijd de eerste om de klappen op te vangen. Als hij in de campagnejaren werkt bij de conservatiefabriek van Tieleman en Dros, breekt daar een staking uit, waarbij 3000 arbeiders betrokken zijn: ze eisen 2 cent per uur meer loon. De fabriek moet toegeven, omdat geweldige partijen snijbonen, wachtend op ingemaakte export naar Indië, dreigen te bederven. Directeur Tieleman spreekt de arbeiders in de grote fabriekshal toe: „Julie krijgen je 2 cent extra, maar de aansichters van deze staking worden onmiddellijk ontslagen“. Marinus van der Lubbe komt naar voren en zegt: „Ik heb de zaak op touw gezet“. Hij verwekt grote opschudding onder de stakers, die heel goed weten dat Rinus niets uitstaande heeft gehad met de actie, maar die antwoordt: „Als 3000 mensen opslag kunnen krijgen wanneer ik ontslagen word, nou dan direct!“

Als in 1931 de grote malaise aanbreekt, protesteren ook in Leiden werklozen tegen de lage uitkeringen; relletjes breken uit voor het kantoor van het burgerlijk armbestuur, vijf arbeiders, waaronder Rinus, worden gearresteerd en voor de Haagse officier van justitie jhr. mr. Feith geleid. Vier arbeiders ontkennen

1931: Van der Lubbe (22) op weg... lijdend door Europa...

alle ruiten ingegoooid. Deze vijfde is Rinus van der Lubbe. Tot tweemaal toe belandt hij in de gevangenis in Den Haag en Utrecht.

Van der Lubbe is een even heftige gezagsonkenner in de politiek. Aanvankelijk is hij lid van de „officiële“ communistische partij, die de richtlijnen van de (Moskou) Derde Internationale gehoorzaamt: de CPH (die zich enkele jaren later CPN zal noemen). Maar zijn communisme is een vaag en idealistisch evangelie, en geen partijdogma; dus rebelleert hij al spoedig tegen de CPH-leiders. Al in januari 1929 breekt hij met de communistische partij; sindsdien is hij een verbeten anti-bolsjewist. Hij voegt zich bij anarchistisch-communistische en syndicalistische splintergroepen, zoals de Linkse Arbeidersorganisatie, de beweging van S. n. e. v. l. i. e. t. en vindt tenslotte een onderdak in de anti-parlementaire groep der Radencommunisten (ook wel „Spartakusgroepen“ genaamd), waar kameraden elkaander ontmoeten in een geest van anti-kapitalisme, anti-bolsjewisme en een ongefomuleerd, ondogenisch communisme.

Politiek

De vele pakken slaag die hij oploopt, de conflicten met justitie en partijleiders schijnen Rinus niet te vermoeien; hij leeft steeds heftiger en intenser. Als de crisis duizenden Leidse gezinnen in armoede dompelt, wil hij een stuk communisme in praktijk brengen en hij begint in zijn eenzame eerste Nederlandse communistische levensmiddelencentralen. Hij huurt een winkeltje en een handkar, haalt bij een boer in Rijsburg drie mud aardappelen en verkoopt die aan werklozen (tegen vertoon van een steunkaart) tegen inkoopsprijs. Na enkele weken moet hij zijn onderneming opgeven, omdat hij voor zijn draagkracht te grote verliezen lijdt. Kort daarna schrijft het toenmalige weekblad „Het Leven“ een prijsvraag uit met een grote beloning (5000,—) voor de eerste Nederlander, die het Kanaal overzwemt. Rinus schrijft in, maar opnieuw wil hij meer dan hij kan, en zijn poging mislukt. In deze zelfde tijd treedt bij Rinus naast alle andere overeenkomsten met zijn vader, opnieuw een erfelijke trek aan de dag: zwervlust. Hij gaat verre voetballen maken; lopend en lifend trekt hij in korte tijd grote gedeelten van Europa door en belandt op de wegen, in de ste-

Frans v. d. Lubbe, Petronella v. Handel en oudste broer van Marinus... in het Bruinboek was deze foto vervalst...

den en in de gevangenis van Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Joegoslavië, Hongarije, Tsjechoslowakije, Roemenië. Hij heeft nauwelijks geld op zak (Leidse kameraden sturen hem geregeld zijn invaliditeitsrente toe), hij verdient bij boeren en burgers zijn kost te hooi en te gras, hij vent met prentbriefkaarten. Overal discussieert en politiseert hij, overal maakt hij kennis met politiek geschoolde en ongeschoolde arbeiders. Uit de brieven, die hij naar zijn Leidse kameraden stuurt, blijkt dat Rinus wel degelijk omlijnde politieke gedachten heeft. Zo schrijft hij op 22 april 1931 uit Berlijn (hij is dan 22 jaar) aan een Leidse kameraad: „Wat je schrijft over die vechtpartijen, die je niet kan begrijpen, raad ik je aan je ook eens in de hier op het ogenblik heersende politieke toestand in te denken. De steeds scherper tegenover elkaar staande klassen. De bourgeoisie belichaamt thans in de fascistische partij (Hitler-partij) en zeker ook de Socialistische Partij Duitsland, met daartegenover de proletarische klasse aan de vooravond van de proletarische revolutie, belichaamt in de K.P.D. en al haar bijstaande revolutionaire organisaties“.

Bij het aanbreken van het onheilspellende jaar 1933, in een Europa, geteisterd door crisissnood en politieke woeling, is de proloog voltooid: het drama-Van der Lubbe kan nu beginnen.

Naar Berlijn

Eind januari 1933 is Rinus weer op pad; hij loopt en lift van Leiden via Kleef, Dusseldorf, Essen, Bochum, Dortmund, Braunschweig, Magdenburg naar Berlijn, waar hij na drie weken arriveert. Het is dan 18 februari 1933. Hij logeert bij Duitse kameraden (die hij van vroegere bezoeken kent) en in het asiel voor onbehuisten. Hij krijgt zijn invaliditeitsrente toegezonden en kan daarmee in zijn onderhoud voorzien. Hij wordt betrokken in het gistende politieke leven van de Duitse hooftstad, van socialistische en communistische betogingen bij, en ziet hoe de nazistische organisaties de straat beginnen te beheersen. Hij bezoekt een bioscoop, waar een film genaamd „De Rebel“ draait. Hij discussieert (in het Duits, waarin hij zich tamelijk goed redt) met Berlijnse arbeiders en verkondigt zijn opvattingen: „Niet het parlementaire gekonkel van jullie socialistische of com-

munistische leiders, maar alleen de individuele, revolutionaire daad kan ons redden van het fascistische gevaar“. Tenslotte wordt hij overmand door de idee dat, nu niemand het doet, hij het moet zijn die deze daad stelt.

Op zaterdag 25 februari 1933 wandelt hij door Berlijn en komt langs het Ministerie van Sociale Zaken. De gedachte overvalt hem, het gebouw in brand te steken. Hij loopt een winkel binnen en koopt voor 30 Pfennig 4 pakjes odin-paraffinetabletten, die gebruikt worden om kachels aan te steken. Hij werpt een pakje brandend door een venster en loopt weg. Er ontstaat geen brand. Hij neemt de ondergrondse en rijdt naar het stadhuis, waar hij een brandend pakje paraffine door een keldervenster werpt. Er ontstaat geen brand. Rinus loopt verder, in de richting van de Spree en belandt bij het voormalige keizerlijke paleis. Hij klimt tegen de gevel omhoog en bereikt het dak, waar hij zijn laatste twee pakjes paraffine aansteekt; een werpt hij in een werkkeet op het dak, de andere door een venster. Er ontstaat geen brand.

Het is nu zaterdagavond; onze revolutionair heeft een drukke, maar vruchteloze dag achter de rug en begeeft zich ter ruste in het Asiel voor Onbehuisten. De volgende dag (zondag) houdt hij zich rustig; hij besluit een wandeltocht te maken, loopt naar Spandau en overnacht in Hennigsdorf. De volgende ochtend gaat hij om 8 uur weer op pad. Hij keert terug naar Berlijn. Zijn dag is gekomen.

De brand

Het is maandag, 28 februari 1933. In de vooravond heeft Rinus opnieuw 4 pakjes paraffine-tabletten gekocht. Omstreeks acht uur 's avonds — het is donker — begeeft hij zich naar het parlementsgebouw, klimt langs de gevel omhoog, bereikt een klein balkon, klopt een ruit in en stapt een kamer binnen. In zijn bekenis, die hij enkele uren later, in de nacht na zijn brandstichting, op het politiebureau aflegt, geeft hij nauwgezet verslag van zijn werk. Zijn eerste paraffine-pakje legt hij brandend onder de gordijnen van de kamer waarin hij zich bevindt; een tweede pakje legt hij op een tafel. Daarna trekt hij zijn jas, zijn vest en zijn pullover uit, hij zijn jas, zijn vest en zijn pullover uit, steekt deze kledingstukken in brand en

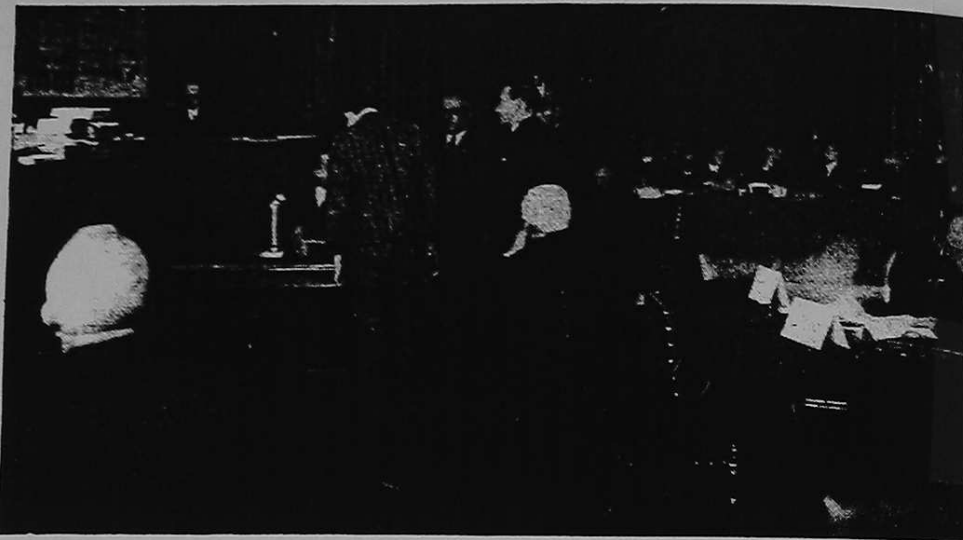
Minister Hermann Goering

Willy Münzenberg
Fouché-achtige Agitprop-chef...

S.A.-leider Karl Ernst
...vervalst testament...

Nazi Karwahne (met gezicht naar de camera) geconfronteerd met v. d. Lubbe
... Karwahne zoort: ik heb v. d. Lubbe met Torgler zien complotten...

rent daarmee de gang door tot hij, om een hoek, papier vindt waarmee hij een groter vuur kan maken. Nadat hij op verschillende plaatsen brandende kledingstukken heeft achtergelaten, arriveert hij in de keuken, waar hij zijn hemd uittrekt en dit in brand steekt. Op zijn tocht vindt hij een tafellaken en een aantal handdoeken, die hij brandend achterlaat. Al voortrennend komt hij terug op de plaats, waar hij zijn jas heeft achtergelaten; de jas brandt niet meer; in de zak vindt Rinus nog twee pakjes paraffine. Met een daarvan steekt hij zijn jas opnieuw in brand, en rent daar weer mee weg, onderweg een grote hoeveelheid papier aanstekend.

Tenslotte bereikt hij met zijn nog brandende jas de grote zaal van de Rijksdag; hier steekt hij op verschillende plaatsen de gordijnen aan. Hij loopt een gang in, en zet daar een gordijn en een sofa in licht. Daarna, waarna hij terugloopt naar de grote zaal om wat nieuwe brandstof (een vlammeend gordijn) te halen. Als hij de grote zaal verlaat, branden hier alle gordijnen volop; en Rinus heeft zich naar andere kamers, waar hij o.a. een fauteuil in brand steekt. Daarna komt hij terecht in een zaal, die later de Bismarckzaal blijkt te zijn; hier wordt hij door twee politieagenten, die hem al twintig minuten schietend achtervolgen, gearresteerd. Van der Lubbe geeft zich zonder verzet over; hij is halfnaakt (alleen zijn broek heeft hij nog aan) en bijna bedwelmd door rook. De politieagenten gooien hem een deken over de schouders en voeren hem naar de politiekamer van de Brandenburger Tor. Daar wordt hij verhoord in een kleine kamer, propvol met (een vijftigtal) belangstellende functionarissen van justitie, ministeries en politieke partijen. Marinus, die volgens zijn ondervragers een intelligente en correcte indruk maakte en geen folk nodig had, legt onmiddellijk een volledige bekentenis af en geeft de volgende oetend een motivering van zijn daad, waaraan de volgende zinnen woordelijk zijn ontleend: „Ik heb in Holland gelezen, dat nu de nationaal-socialisten aan de regering zijn gekomen.

In Duitsland is nu een nationale concentratie gevormd, en ik ben van mening dat dit tweeërlei vormt: 1. de arbeiders zullen worden onderdrukt en 2. de nationale concentratie zal nooit het hoofd buigen voor andere staten, zodat het tenslotte

tot een oorlog zal komen. Ik heb de ontwikkeling van de dingen nog een tijdje afgewacht en besloot tenslotte naar Duitsland te gaan om me op de hoogte te stellen. Ik heb dit besluit geheel alleen genomen. Mijn mening was, dat er absoluut iets gebeuren moest om tegen dit (nazi-) systeem te protesteren. Toen de arbeiders niets wilden ondernemen, wilde ik tenminste wat doen. Het meest geschikte middel leek mij brandstichting. Ik wilde geen particuliere personen treffen, maar iets wat tot het systeem behoorde. Wat de vraag betreft, of ik de daad alleen heb uitgevoerd, verklaar ik, dat dit het geval was. Niemand heeft mij bij mijn daad geholpen, en ik ben ook in het hele Rijksdaggebouw niemand tegengekomen. ...”

En drie dagen later, op 3 maart 1933, sluiten de politie-autoriteiten na diepgaand onderzoek hun rapport af met de aantekening: „De vraag, of Van der Lubbe de daad alleen heeft uitgevoerd, moet zonder meer met „ja” beantwoord worden.”

Het komplot

De brand is gesticht, de brandstichter is gegrepen; hij kan worden gevonnisd, wegens brandstichting, tot 15 jaar gevangenisstraf. Maar nu voltrekt zich Marinus' tragiek.

Hoewel de politiecommissarissen Zirp en Heisig, die het onderzoek naar de brand leiden en afsluiten, concluderen, dat Van der Lubbe de brand geheel alleen heeft gesticht, zijn hun superieuren een andere overtuiging toegedaan. Hun opperste chef is een Polizeiminister genaamd Hermann Göring, naaste medewerker van Rijkskanselier Adolf Hitler, die nazipartij beheerst al op dat ogenblik het politieapparaat. Nog de nacht van de brand worden honderden nazi-tegenstanders (voornamelijk socialisten en communisten, genoteerd op gereed liggende lijsten) van hun bed gelicht; duizenden anderen volgen in de dagen die komen. De nationaal-socialisten, vooruitziend naar de algemene verkiezingen die over een week zullen plaats vinden, willen hun grote slag slaan: zij zullen bewijzen dat het internationale communisme, door Moskou geleid, de Rijksdag in brand heeft gestoken om de revolutie in Duitsland en Europa te ontkete-

nen. Binnen enkele dagen heeft de politie, onder druk van nazi-superieuren, de „helpers en opdrachtgevers” van Van der Lubbe in arrest. Het zijn drie Bulgaren, genaamd Popoff, Taneff en Dimitroff, die in de nacht van de brand met de D-trein in Duitsland arriveerden (als verbindingsmannen van de Komintern, de internationale organisatie der bolsjewistische partijen), en een Duitser, Ernst Torgler, leider van de parlementsfractie van de Duitse Communistische Partij. Met deze troeven willen de nazi's aantonen, dat Marinus van der Lubbe het werktuig was van een in Moskou uitgedacht plan; bewijzen en verklaringen dat Rinus met de Duitse en Bulgaarse communisten gesproken had en door hen was geïnstrueerd worden op kundige wijze vervaardigd. Maar deze stunt werkte als een boemerang; de Duitse communistische partij ziet eveneens gigantische kansen in de onverhoedse Rijksdagbrand. Heel de doortraptheid van het nazisme kan aan de kaak gesteld worden als kan worden bewezen dat Van der Lubbe het werktuig van de nazis is geweest.

En, zoals alles, kan ook dit bewezen worden. De Fouché-achtige leider Willy Münzenberg van de Agitatie- en Propaganda-afdeling (Agitprop) van de Duitse Communistische Partij zendt zijn naaste medewerker, de Duitse journalist Otto Katz, op onderzoek naar Nederland en laat zelf zijn geharnaste fantasie de vrije loop. Binnen enkele weken is het volgende bewijs geconstrueerd:

1. Marinus van der Lubbe is een zielige halfvolwaardige, homo-seksueel. Op zijn reizen door Duitsland was hij in aanraking gekomen met homoseksuele nazi's van de Röhm-groep.

2. Begin '33 komt nazi-propagandaleider Goebbels op het idee de Rijksdag in brand te steken om de wereld schrik aan te jagen voor het internationale communisme en de verkiezingen te beïnvloeden. Nazifunctionaris Goering is enthousiast voor dit plan, en geeft opdracht een provocateur te zoeken. Deze opdracht wordt tenslotte verleend aan een werklustige, die als opzet voor de nazi's werkte, Paul Waschinski.

3. Deze Paul Waschinski gaat op zoek in de nachtschouw van Berlijn, en ontmoet tenslotte de halfvolwaardige Nederlander Van der Lubbe; hij stelt deze voor aan de Berlijnse S.A.-leider Heildorf. Deze,

voordoeend als communist, geeft Van der Lubbe opdracht de Rijksdag in brand te steken. Van der Lubbe is enthousiast.

4. De volgende dag verkennen Waschinski en Van der Lubbe de omgeving van het Rijksdaggebouw; als Van der Lubbe zich omstreeks 8 uur 's avonds voor zijn taak gereed maakt, sluipen via een ononderaarde gang tien S.A.-mannen het Rijksdaggebouw binnen en spreken overal zelfontvlambare vloeistof uit.

5. Als Van der Lubbe tenslotte met zijn paraffineblokken komt aanzetten, staat de Rijksdag, op tal van plaatsen al door nazi-

Roodboek

Zo overwoekeren twee leugenachtige constructies de op zichzelf simpele daad van Marinus van der Lubbe. In Duitsland krijgt de nazi-lezing onmiddellijk geloof, en als een week na de brand de verkiezingen komen, winnen Hitler en zijn nationale concentratie met verpletterende meerderheid; zij verwerven 52% van alle zetels in het parlement. De nazi-heerschappij is dan in Duitsland een voldongen feit.

Maar in alle andere landen vindt daarentegen de communistische constructie onmiddellijk geloof. De communistische lezing wordt neergelegd in twee bruinboeken, die meesterstukken zijn van propaganda en politiek bedrog. Het zijn hartstochtelijk geschreven pamfletten, met een overvloed van juiste en onjuiste feiten, cijfers en gebeurtenissen, die de bruinboeken een bedriegelijk documentair karakter geven.

Onmiddellijk na het verschijnen van het eerste bruinboek komen Van der Lubbe's Nederlandse kameraden in het weer om de leugens over hun Rinus te weerleggen. Maar het groepje Nederlandse Raden-communisten is klein, en hun anti-bruinboek, dat zij roodboek noemen (waaraan o.a. de dan bijna 37-jarige auteur Maurits Dekker meewerkt), vindt nergens gehoor. In oktober en november 1959, 26 jaar later, publiceert het Duitse weekblad Der Spiegel een reeks artikelen, waarin de constructie van het bruinboek wordt ontzenuwd. Uit de weerleggingen van Van der Lubbe's vrienden als die uit het Roodboek van 1933 en uit recente gesprekken met HP-verslaggevers lijken, gecombineerd met de feiten van Der Spiegel, komt het volgende aan het licht:

1. Marinus van der Lubbe was een warwoldige, over-impulsieve jongeman, maar zelf geen „zielige halfvolwaardige”. Hij zelf nooit enig blijk van homoseksualiteit gegeven; de verhalen die in het bruinboek worden geciteerd, verklaren nadien dat hun getuigenissen waren vervalst. Eveneens vervalst zijn de (anonieme) getuigenissen in het bruinboek, dat Rinus tijdens zijn oponthoud in München homoseksueel en een avond in het gemeentelijk verhuur; zijn dagboek toont aan, dat hij op de gewraakte data op doorreis in München was en daar niet langer dan een middag en een avond in het gemeentelijk verhuur toefde.

2. Een naspauze in Berlijnse archieven toont aan, dat Marinus van der Lubbe nooit een nazi-spion genaamd Paul Waschinski heeft ontmoet. De oorsprong van deze communistische propaganda-constructie is bij dit onderzoek aan het licht getreden: als Rinus zondagavond, na zijn wandeling uit Berlijn, om onderdak vraagt in het nachtsiel van Henningsdorf, loert daar al een andere gast, genaamd Franz Watschinski, een werkloze uit Oberbayern. De volgende ochtend worden beide klanten om 7.45 weer weggestuurd; Van der Lubbe en Watschinski gaan ieder hun eigen weg; Marinus gaat naar Berlijn, om zijn daad te volvoeren. Franz Watschinski gaat de geschiedenis in als de legendarische Paul Waschinski, de nazi-spion die Rinus een week lang op zijn taak voorbereidde.

3. Wat de S.A.-tocht met zelfontvlambare vloeistoffen door de ondergrondse gang betreft, hierbij harteren de communistische samenstellers van het bruinboek

Politiecommissaris Heisig ondervraagt v. d. Lubbe
... een correcte, intelligente jongen...

Reconstructie van de brandstichting (Popoff tussen 2 agenten)
... Moskou's schuld moest bewezen worden...

...doorend als communist, geeft Van der Lubbe opdracht de Rijksdag in brand te zetten. Van der Lubbe is enthousiast. De volgende dag verkennen Wachinski en Van der Lubbe de omgeving van het Rijksdaggebouw; als Van der Lubbe zich omstreeks 8 uur 's avonds voor zijn taak gereed maakt, sluipen via een zijdeur twee S.A.-mannen het Rijksdaggebouw binnen en spreken overal zelfontvlambare vloeistof uit.

5. Als Van der Lubbe tenslotte met zijn paraffineblokken komt aanzetten, staat de Rijksdag op tal van plaatsen al, door nazi-handen aangestoken, in brand.

Roodboek

Zo overwoeken twee leugenachtige constructies de op zichzelf simpele daad van Marinus van der Lubbe. In Duitsland krijgt de nazi-lezing onmiddellijk geloof, en als een week na de brand de verkiezingen komen, winnen Hitler en zijn nationale concentratie met verpletterende meerderheid: zij verwerven 52% van alle zetels in het parlement. De nazi-heerschappij is dan in Duitsland een voldongen feit.

Maar in alle andere landen vindt daartegen de communistische constructie onmiddellijk geloof. De communistische lezing wordt neergelegd in twee bruinboeken, die meesterstukken zijn van propaganda en politiek bedrog. Het zijn hartstochtelijk geschreven pamfletten, met een overvloed van juiste en onjuiste feiten, cijfers en gebeurtenissen, die de bruinboeken een bedriegelijk documentair karakter geven.

Onmiddellijk na het verschijnen van het eerste bruinboek komen Van der Lubbe's Nederlandse kameraden in het geweer om de leugens over hun Rinus te weerleggen. Maar het groepje Nederlandse Raden-communisten is klein, en hun anti-bruinboek, dat zij roodboek noemen (waaraan o.a. de dan bijna 37-jarige auteur Maurits Dekker meewerkt), vindt nergens gehoor. In oktober en november 1939, 26 jaar later, publiceert het Duitse weekblad Der Spiegel een reeks artikelen, waarin de constructie van het bruinboek wordt ontzenuwd. Uit de weerleggingen van Van der Lubbe's vrienden zoals die uit het Roodboek van 1933 en uit recente gesprekken met HP-verslaggevers blijken, gecombineerd met de feiten van Der Spiegel, komt het volgende aan het licht:

1. Marinus van der Lubbe was een warhoofdige, over-impulsieve jongeman, maar stellig geen „zielige halfvolwaardige“. Hij heeft nooit enig blijk van homoseksualiteit gegeven; de getuigen die in het bruinboek worden geciteerd, verklaren nadien dat hun getuigenissen waren vervalst. Eveneens vervalst zijn de (anonieme) getuigenissen in het bruinboek, dat Rinus tijdens zijn openthoud in München homoseksueel en een avond in het gemeente-asyl verdroeg; zijn dagboek toont aan, dat hij op de gewraakte data op doorreis in München was en daar niet langer dan een middag en een avond in het gemeente-asyl verbleef.

2. Een naspieuring in Berlijnse archieven toont aan, dat Marinus van der Lubbe nooit een nazi-spion genaamd Paul Wachinski heeft ontmoet. De oorsprong van deze communistische propaganda-constructie is bij dit onderzoek aan het licht getreden: als Rinus zondagavond, na zijn wandeling uit Berlijn, om onderzoek vraagt in het nachtsiel van Henningsdorf, loogert daar al een andere gast, genaamd Franz Watschinski, een werkloze uit Oberbayern. De volgende ochtend worden beide klanten om 7.45 weer weggestuurd. Van der Lubbe en Watschinski gaan ieder hun eigen weg; Marinus gaat naar Berlijn, om zijn daad te volvoeren, als de legendarische Paul Wachinski, de nazi-spion die Rinus een week lang op zijn taak voorbereidde.

3. Wat de S.A.-tocht met zelfontvlambare vloeistoffen door de ondergrondse gang betreft, hierbij hateren de communistische samenstellers van het bruinboek

een brief van de leider van deze tocht, S.A.-Gruppenführer Karl Ernst. Ernst zou deze brief hebben nagelaten, nadat hij in 74 door zijn nazi-kameraden was neergeschoten (hij was betrokken bij de z.g. „Rohm-putsch“), en hij zou hierin een beschrijving hebben gegeven van het brandstichtende werk der S.A. Bijna waren hij en zijn mannen ontdekt, schrijft hij, want de nachtwacht maakte onverwacht een nauwkeurige inspectietoeltocht door de ondergrondse gang: „Wij verborgen ons in een dode aftakking, die hij tot zijn geluk niet onderzocht. Anders zou hij nu niet meer in leven zijn“.

Maar deze „dode aftakking“ van de ondergrondse gang heeft, zo bewijst „Der Spiegel“, nooit bestaan.

Tragedie

Het communistische bruinboek maakt Van der Lubbe tot werktuig van de nazi's, die zelf de Rijksdag in brand staken; deze feiten zijn weerlegd. Maar de bruinboekconstructie heeft zijn weg al gevonden

Dimitroff voor zijn rechters
...heel de wereld achter zich...

naar handboeken en encyclopedieën, zij is een stuk officiële geschiedenis en een stuk volksverbeelding geworden en is in al haar onwaarschijnlijkheid waarschijnlijk niet meer uit te roeien.

Anders vergaat het de nazi-constructie, die Van der Lubbe tot een werktuig van een door Moskou geleid bolsjewisme wilde maken. Bijna 10 maanden lang vechten de nazi's na de Rijksdagbrand om hun leugen te bewijzen. Zo waar is hun pressie en intimidatie, dat het gerechtshof te Leipzig een drie maanden durend proces (van 21 september tot 23 december) nodig heeft om de Bulgaren Taneff, Popoff en Dimi-

troff en de Duitser Torgler vrij te spreken van medeplichtigheid. Een proces, dat gegeven de volledige bekendheid van Van der Lubbe — in een halve dag afgedaan had kunnen zijn.

De grote held van dit politieke proces wordt de doorgewisterde partij-communist Dimitroff; hij weet niet alleen zijn partij, maar de gehele anti-fascistische wereld achter zich te hebben, en hij fonkelt in zijn rol van pleitbezorger der democratische wereld, van beklagde die tot aanklager wordt. De tragische rol is weggelegd voor Van der Lubbe; 10 maanden achteren met zware kettingen om armen, benen en hoofd geketend, zonder contact met de buitenwereld en ook niets meer hebbend van de politieke machinaties rond zijn daad en van de verwording van zijn proces. In de laatste weken van zijn proces richt hij nog eenmaal het gebogen hoofd op en roept: „Waar praten jullie toch eigenlijk over? Ik ben de dader, en ik heb het alleen gedaan“.

Op de 23ste december 1933 spreekt president Brüning de 4 „medeplichtigen“ vrij, en veroordeelt Van der Lubbe, niet wegens brandstichting, maar wegens „Hoogverraad“. Het vonnis luidt: de dood.

Gratieverzoeken van Rinus' familieleden en van de Nederlandse regering worden verworpen. Op dinsdagochtend 10 januari wordt Marinus van der Lubbe, drie dagen voor zijn 25ste verjaardag, uit zijn cel in de Leipziger Alt Moabit gevangenis gehaald en naar de binnenplaats geleid. Daar wordt hij, zonder dat hij tegenstand biedt, op het blok gedwongen en onthoofd. De Leidse begrafenisondernemer Lambooy en Rinus' halfbroer Jan Peuthé ondernemen een vergeefse tocht naar Leipzig om het stoffelijk overschot naar Nederland te vervoeren; Marinus van der Lubbe wordt op een afgelegen hoek van de grote Leipziger begraafplaats onder de aarde gestopt.

Vijf maanden later, in Leiden op 14 juni 1934, schrijft een ambtenaarhand op een persoonskaart in het bevolkingsregister de epiloog van Rinus' korte levensdrama: „Marinus van der Lubbe — ambtelijk afgeschreven“.

Sport

Sint-Hubertusjacht

● Geen wrede sport maar
traditioneel spel

Duizenden paardekraften opgeborgen onder de motorkappen van een lange rij auto's en geduldig aan de teugel gevoerd door een meute politie-mannen volgden dit jaar het parcours van de traditionele opening van het jacht-seizoen, de Sint Hubertus-jacht.

Daarmede werd voorkomen dat de honden van het snoor raakten en de naarden geen hindernissen konden door het vele publiek dat vorige het spoor zo vaak kruiste en dat mede deze symbolische jacht tot een winkel maakte, waarin het geno jachtspel en de (loze) vos ver te waren.

Het door hijgende honden, dan paarden en herfstige bossen geker te gebeuren is in werkelijkheid jacht, maar een spel zonder overw waarmee de Koninklijke Nederla Jacht-Vereeniging een traditie va wen, de ceremoniële opening v jachtseizoen, voortzet. Gehouden eerste zaterdag in november kor of na de naamdag van de schuts van de jacht Sint Hubertus, is c derlandse spel gebaseerd op de j jacht (blood sport) waarbij het w slotte wel gedood wordt.

De sliptrekker maakt met een j in vossenurine gedrenkt (de slip) spoor (scent) door weilanden, bo heiden, dat de honden (de meute) volgen. Een meute bestaat uit 14 koppels (pack) van 2 honden, die verzamelpaats (de meet) vertrek der toezicht van een „huntsman“ geassisteerd wordt door „whip“ belast met het toezicht op de hor

Het spel is voor de jagers, de te volgen, waarbij met grote snel terreinhindernissen genomen worden. Bij dit volgen mag ge tact met het veld, jagers en de plaatshebben, waarvoor bij de j „field-masters“ zorgen. De jacht verdeeld in 2 of 3 runs, wat i dat — na bepaalde tijd het spoo duiker of hol ophoudt om menser ren te laten rusten.

Aan het einde van de laatste run de honden hun beloning in de v vrees-afval, terwijl jagers uit han de jagermeester na volbrachi jacht of par force jacht een de of sparrakje met lint (brush) gen.

constructie van de brandstichting (Popoff tussen 2 agenten)
...Moskou's schuld moest bewezen worden...